

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložil(a) student(ka): Hana Motyčková

Název práce: Špionážní aktivity berlínské CIA a jejich vliv na mezinárodní postavení USA mezi léty 1945-1961

Oponoval (u externích oponentů uveďte též adresu a funkci v rámci instituce): PhDr. Marek Pečenka

1. OBSAH A CÍL PRÁCE (stručná informace o práci, formulace cíle):

Práce se zabývá vznikem a fungováním CIA v kontextu prvních let studené války (od roku 1947 do roku 1961) se zřetelem k Berlínu jako místu zpravodajské konfrontace mezi USA a Sovětským svazem. Cílem práce je „poukázat (sic!) na skutečnost, že činnost, kterou americká CIA v Berlíně provozovala, měla vliv na zahraniční politiku Spojených států“, k čemuž autorka formuluje svoji výzkumnou otázku: „zda CIA v Berlíně uspěla a opravdu dokázala posílit mezinárodní postavení USA a pokud ne, co stálo za jejím neúspěchem.“

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, argumentace, logická struktura, teoretické a metodologické ukotvení, práce s prameny a literaturou, vhodnost příloh apod.):

Zpracovat téma se zpravodajskou tematikou je nesmírně náročné – relevantních pramenů nikdy mnoho není (a pokud jsou, takřka vždy jsou selektivní), literatura musí proto velice často pracovat s „nejmenovanými interními zdroji“, historici se musí vypořádat se záměrnou dezinformací či manipulací; samostatné téma jsou pak paměti zpravodajců. Další věcí problematizující výzkum je fakt, že se veřejnost o zpravodajské činnosti dozví většinou tehdy, když dojde k selhání (a provalu), z povahy zpravodajské činnosti plyne, že má zůstat v utajení a ani úspěchy se služby navenek nechlubí. Nicméně téma je to nepochybně atraktivní (a obstojí i bez ahistorických aktualizací – srovnávání s odposlechovou aférou NSA).

Po krátkém úvodu (kapitola 1), kde autorka formuluje cíl práce, provádí kritiku literatury (o tom více dále) a zasazuje americké zpravodajské aktivity do kontextu počátků studené války, se práce dělí na dvě hlavní části. V druhé kapitole se věnuje vzniku americké zpravodajské služby CIA, jejím metodám a významu Berlína pro tyto aktivity. Třetí kapitola je pak věnována konkrétně aktivitám její berlínské expozitury (Berlin Operations Base). Tato struktura není příliš vhodná z hlediska vymezení práce (viz název) a jejího rozsahu – druhá kapitola je fakticky dalším úvodem do problematiky (zpravodajství obecně, CIA konkrétně) s rozsahem 16 stran. To je obecně problém velké části bakalářských prací – dlouhý úvod, kdy pak již nezbyde prostor na vlastní jádro práce – třetí kapitola má jen 13 stran a obsáhne fakticky jen tři – i když důležitá – témata: operaci Gold a obě berlínské krize (z nejasných důvodů nedodrhuje tato kapitola chronologii, což je poněkud matoucí).

To je škoda, protože zatímco kapitola druhá je jen z různých zdrojů posbírána kompilace notoricky známých fakt, kapitola třetí by měla – kdyby dostala odpovídající prostor – rozhodně na víc. Takže avizovaná analýza je naplněna jen zčásti.

Kromě toho se některé části práce zbytečně dublují (např. charakteristika Berlína jako města vhodného pro zpravodajskou činnost; problémy amerických zpravodajců atd.).

Práce je založena na relativně malém množství literatury, kdy pro autorku byly klíčové tři publikace, doplněné množstvím článků. Pro druhou kapitolu to byla publikace Tima Weinerja, *Legacy of Ashes* (autorka pracovala s český překladem s názvem *Dějiny CIA: v zajetí vlastních iluzí*), zde bohužel nebyla provedena kritika, přitom jde o knihu nanejvýš kontroverzní.

Pro třetí kapitolu jde o edici dokumentů *On the Front Lines of the Cold War: Documents on the Intelligence War in Berlin, 1946 to 1961*, pod redakcí Donalda Steuryho (publikace CIA History Staff), kde zřejmě autorka pracovala jen s vysvětlujícím texty editora (práce je zařazena mezi monografie, odkazy na konkrétní dokumenty chybí – to není výtka, jen to mělo být zmíněno) a společnými paměťmi bývalého ředitele Berlin Operations Base, šéfa německé sekce KGB a ředitele rádia Svobodná Evropa: David E. Murphy, Sergei A. Kondrashev, George Bailey, *Battleground Berlin. CIA vs. KGB in the Cold War*. O problémech s literaturou jsem psal výše, autorka bohužel žádnou pořádnou kritiku neprovedla, nepočítáme-li formální, shrnující poslední dvě dohromady: „Obě zmíněné knihy zaujmou svojí autentičností, která pramení z blízkosti jejich autorů k CIA a popisovaným událostem. Úskalí těchto knih je spatřováno v možné, subjektivnosti a překrucování skutečností.“ V praxi se to však neprojevuje, žádnou pochybnost či relativizaci v textu nenajdeme.

Příklad: celým textem se jako červená nit táhne zdůrazňovaná počáteční superiorita KGB se staletími (sic!) zkušeností ze špionáže, která je autorkou nekriticky přijímána. A je přitom úplně jedno, zda je toto hodnocení z pera generála KGB (tam se mu nebudeme divit), ale třeba i od amerického zpravodajce (o to více vynikne, jak fakticky z ničeho CIA vybudovala proti tak silnému protivníkovi efektivní službu).

Nepochopitelné je v odborném textu užívání populárních prací (Volkman Ernest, *Špioni: tajní agenti, kteří změnili chod dějin*) či konspiračních fantasmagorií (Toman Luděk, *I. Po tajných cestách, II. Neviditelná válka 1945-1989: fiktivní demokracie versus policejní komunismus*).

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

Jazykový projev je na relativně dobré úrovni s minimem překlepů a pravopisných chyb (hrubku jsem našel jen jednu na s. 10), stylisticky jsou občas iritující podivné konstrukce (vliv anglicky psaných textů, rovněž častý nešvar bakalářských prací) typu: „vyznačovala se vysokou mírou neschopnosti“, „plány Američanů nepostrádají důmyslnost“ atd. Terminologie kolísá (viz otázka k obhajobě), styl je občas přespříliš expresivní a poplatný zdrojům (termíny jako zrada místo defekce, odpadlíci místo přeběhlíci, dvojití agenti nejsou podvodníci atd.).

Citace jsou v zásadě v pořádku, jen občas, zejména na začátku autorka používá banální odkazy (typ: rozdělení Německa do okupačních zón, datum založení CIA atd.).

Grafická úprava i formální náležitosti jsou v pořádku.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.):

Celkový dojem je smíšený – ambice autorky a potenciál práce jsou velké, ale naplněné jen částečně. Rovněž odpověď na výzkumnou otázku není zcela uspokojivá, když fakticky neznáme (autorka nezpracovávala) reakci administrativy na zprávy služby z Berlína. Jedinou takovou reakcí je reakce generála Claye během první berlínské krize.

Autorka je hodně poplatná zdrojům, z kterých čerpá (a to včetně významu špionáže a jejích možností).

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

Bylo by vhodné, kdyby autorka vysvětlila rozdíly mezi pojmy: špionáž, zpravodajství; agent, špion, zpravodajec; sabotáž, kontrašpionáž – při čtení jsem měl dojem, že rozdíl necítí.

Bylo by vhodné, kdyby autorka upřesnila, jak pracovala s edicí *On the Front Lines of the Cold War*.

6. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

Přes všechny výhrady práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku **dobře**.

(výborně, velmi dobře, dobře, nevyhověl):

Datum: 3. 6. 2014

Podpis: